

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte: Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus Euroopa andmestrategie kohta

(Arvamuse täistekst on inglise, prantsuse ja saksa keeles Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu)

(2020/C 322/04)

Kommenteeritud kokkuvõte

Euroopa Komisjon avaldas 19. veebruaril 2020 teatise „Euroopa andmestrategie“. See on osa laiemast strateegiliste dokumentide paketist, mis hõlmab ka Euroopa digituleviku kujundamist käsitlevat teatist ja valget raamatut, mille teema on „Tehisintellekt: Euroopa käsitlus tipptasemel ja usaldusväärsest tehnoloogiast“.

Andmestrategie eesmärk on luua ühtne Euroopa andmeruum ning lihtsustada seeläbi ettevõtjate ja ametiasutuste juurdepääsu kvaliteetsetele andmetele, et edendada majanduskasvu ja luua väärtust. Lisaks peaks see võimaldama „ELil saada kõige atraktiivsemaks, turvalisemaks ja dünaamilisemaks osava andmekasutusega majanduseks maailmas“. Andmestrategie üks põhielemente on ühtsete Euroopa andmeruumide arendamine strateegiliselt olulistes majandussektorites ja avaliku huvi valdkondades, näiteks tervishoiu ühtne Euroopa andmeruum.

Selles arvamuses esitatakse Euroopa Andmekaitseinspektori seisukoht andmestrategie kui terviku kohta, samuti teatud eriaspektide kohta, näiteks n-ö avaliku hüve mõiste, avaandmed, andmete kasutamine teadusuuringuteks, andmevahendajad, andmealtruism, rahvusvaheline andmete jagamine ja muud.

Euroopa Andmekaitseinspektor mõistab andmete kasvavat tähtsust majandusele ja ühiskonnale ning toetab ELi laiemaid strateegilisi eesmärke, näiteks digitaalse ühtse turu arendamist ja ELi digitaalset suveräänsust. Samal ajal tuleb ta meelde, et suurandmetega kaasneb suur vastutus ja seetõttu tuleb kehtestada asjakohased andmekaitsemeetmed.

Euroopa Andmekaitseinspektor kiidab sellega seoses heaks Euroopa Komisjoni võetud kohustuse tagada, et Euroopa põhiõigused ja -väärtused, sealhulgas õigus isikuandmete kaitsele, on andmestrategie ja selle rakendamise kõigi aspektide alus. Eelkõige hindab ta kinnitust, et strateegia töötatakse välja täielikus kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega, mis loob tugeva aluse ka tänu selle tehnoloogiliselt neutraalsele lähenemisiisile.

Euroopa Andmekaitseinspektor rõhutab, et andmestrategie üks eesmärke peaks olema alternatiivse andmepõhise avatud, õiglase ja demokraatliku majandusmudeli elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse tõendamine. Erinevalt praegu domineerivast ärimudelist, mida iseloomustavad andmete enneolematu koondumine väheste võimsate osaliste kasutusse ja ulatuslik sekkuv jälgimine, peaks Euroopa andmeruum olema näide läbipaistvusest, tõhusast vastutusest ning üksikute andmesubjektide huvide ja ühiskonna kui terviku ühishuvide õigest tasakaalust.

Lisaks arvestatakse selles arvamuses enneolematut ülemaailmset kriisi, mille põhjustas elu kõiki aspekte mõjutanud COVID-19 pandeemia. Euroopa Andmekaitseinspektor kordab sellega seoses oma seisukohta, et andmekaitse on mitte probleem, vaid osa lahendusest. Andmetel ja tehnoloogial võib olla koos muude teguritega kriisist ülesaamisel oluline roll, sest nii keeruka nähtuse jaoks puudub kiire lahendus.

Euroopa Andmekaitseinspektor on jätkuvalt Euroopa Komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi käsutuses, et anda Euroopa andmestrategie rakendamise järgmistes etappides nii õigusraamistiku kui ka praktiliste aspektide osas täiendavat nõu. Selles arvamuses esitatud kommentaarid ei piira tulevikus lisakommentaare esitamist konkreetsete küsimuste kohta ja/või lisateabe olemasolul.

1. SISSEJUHATUS

1. Euroopa Komisjon esitas 19. veebruaril 2020 teatise „Euroopa andmestrategie“⁽¹⁾. See on osa laiemast strateegiliste dokumentide paketest, mis hõlmab ka Euroopa digituleviku kujundamist käsitlevat teatist⁽²⁾ ja valget raamatut, mille teema on „Tehisintellekt: Euroopa käsitus tiptasemel ja usaldusväärsest tehnoloogiast“⁽³⁾.
2. Euroopa andmestrategie (edaspidi „andmestrategie“ või „strateegia“) eesmärk on luua ühtne Euroopa andmeruum ning lihtsustada seeläbi ettevõtjate ja ametiasutuste juurdepääsu kvaliteetsetele andmetele, et edendada majanduskasvu ja luua väärtust ning vähendada samal ajal ELi majanduse ökoloogilist jalajälge. Lisaks peaks sel olema oluline roll komisjoni eesmärgi täitmisel „võimaldada ELil saada kõige atraktiivsemaks, turvalisemaks ja dünaamilisemaks osava andmekasutusega majanduseks maailmas“.
3. Euroopa andmestrategie on olnud avatud avalikuks konsultatsiooniks. Konsultatsiooni eesmärk on koguda arvamusi nii andmestrategie kui terviku kui ka selle teatud eriaspektide kohta. Sarnane avalik konsultatsioon on algatatud tehisintellekti käsitleva valge raamatu teemal.
4. Komisjon konsulteeris 29. jaanuaril 2020 andmestrategie esialgse eelnõu üle mitteametlikult Euroopa Andmekaitseinspektoriga, kes esitas esialgsed kommentaarid. Euroopa Andmekaitseinspektor kiidab asjaolu, et tema seisukohti on küsitud menetluse varases etapis, ning julgustab komisjoni seda parimat tava jätkama.
5. Selles arvamuses arendatakse edasi mõningaid mitteametlikke kommentaare ja antakse avalikku konsultatsiooni arvestades sihipärasem panus. Seda tuleks põhimõtteliselt tõlgendada koostöös Euroopa Andmekaitseinspektori muude asjakohaste arvamustega, millele viidatakse kogu dokumendis, näiteks esialgne aramus teadusuuringute kohta⁽⁴⁾, aramus avaandmete kohta⁽⁵⁾, aramus isikuandmete haldamise süsteemide kohta⁽⁶⁾ jne. Lisaks ei piira see aramus täiendavaid kommentaare, mida Euroopa Andmekaitseinspektor võib hiljem teha kättesaadava lisateabe põhjal, sealhulgas andmestrategias ja komisjoni aasta tööprogrammis ette nähtud õigusakte käsitlevate tulevaste seadusandlike konsultatsioonide raames.
6. Euroopa Andmekaitseinspektor juhib tähelepanu toimuvale mõttevahetusele teemal, kui palju saavad andmed ja tehnoloogia aidata kaasa COVID-19 vastasele võitlusele. Sellega seoses soovib Euroopa Andmekaitseinspektor meelde tuletada oma seisukohta, mida jagavad ka teised Euroopa Andmekaitseinspektsiooni järelevalveasutused⁽⁷⁾ ja mille kohaselt andmekaitse-eeskirjad ei takista koroonaviiruse pandeemia reageerimiseks võetud meetmeid. Andmekaitse on mitte probleem, vaid osa lahendusest. Euroopa Andmekaitseinspektor leiab, et andmetel ja tehnoloogial on oluline roll elu kõiki aspekte mõjutavast enneolematust kriisist ülesaamisest, kuid need ei ole mingil juhul kiire lahendus. Andmed ja tehnoloogia saavad pandeemiate ja muude sarnaste ohtude vastu võitlemisele kaasa aidata ainult siis, kui need suurendavad tõhusalt üksikisikute mõjuvõimu ning nendega kaasnevad asjakohased kaitsemeetmed ja muud terviklikud meetmed.

6. KOKKUVÕTE

75. Euroopa Andmekaitseinspektor mõistab andmete kasvavat tähtsust majandusele ja ühiskonnale ning toetab eesmärki muuta Euroopa Liit „kõige atraktiivsemaks, turvalisemaks ja dünaamilisemaks osava andmekasutusega majanduseks maailmas“. Samal ajal tuletab ta meelde, et suurandmetega kaasneb suur vastutus ning seepärast tuleb kehtestada ja tõhusalt rakendada asjakohased andmekaitsemeetmed.

⁽¹⁾ COM (2020) 66 final, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_et

⁽²⁾ COM(2020) 67 final, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europe-digital-future_et

⁽³⁾ COM(2020) 65 final, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/excellence-trust-artificial-intelligence_et

⁽⁴⁾ https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/20-01-06_opinion_research_en.pdf

⁽⁵⁾ https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/18-07-11_psi_directive_opinion_en.pdf

⁽⁶⁾ https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-10-20_pims_opinion_en.pdf

⁽⁷⁾ Vt lisaks aadressil https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/subjects/covid-19_en

76. Euroopa Andmekaitseinspektor kiidab heaks Euroopa Komisjoni võetud kohustuse tagada, et Euroopa põhiõigused ja -väärtused, sealhulgas õigus isikuandmete kaitsele, on andmestrategie ja selle rakendamise kõigi aspektide aluseks. Eelkõige hindab ta kinnitust, et strateegia töötatakse välja täielikus kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega, mis loob tugeva aluse ka tänu selle tehnoloogiliselt neutraalsele lähenemisviisile.
77. Tänapäevast digimajanduses domineerivat ärimudelit iseloomustab andmete enneolematu koondumine väheste võimsate väljaspool ELi asuvate osaliste kasutusse ja ulatuslik sekkuv jälgimine. Euroopa Andmekaitseinspektor usub kindlalt, et andmestrategie üks kõige tähtsamaid eesmärke peaks olema alternatiivse andmepõhise avatud, õiglase ja demokraatliku majandusmudeli elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse tõendamine. Seetõttu peaks kavandatavad ühtsed Euroopa andmeruumid olema näide läbipaistvusest, tõhusast vastutusest ning andmesubjektide huvide ja ühiskonna kui terviku ühishuvide õigest tasakaalust.
78. Euroopa Andmekaitseinspektor loodab, et kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikliga 42 konsulteeritakse temaga andmestrategie mis tahes seadusandlike järelemeetmete osas, mis mõjutavad andmekaitset, nagu on märgitud eespool, ning ta on jätkuvalt Euroopa Komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi käsutuses, et anda Euroopa andmestrategie rakendamise järgmistes etappides nii õigusraamistiku kui ka praktiliste aspektide osas täiendavat nõu. Selles arvamuses esitatud kommentaarid ei piira tulevikus lisakommentaare esitamist konkreetsete küsimuste kohta ja/või lisateabe olemasolul.

Brüssel, 16. juuni 2020

Wojciech Rafał WIEWIÓROWSKI
